मनस्विनो मन्युमन्तः पुण्यलोका भवन्ति ते । ब्राह्मणार्थं हि सर्व्वेषां शस्त्रग्रहणमिष्यते ।
अतिक्लिष्टमधीतानां लोकानतितपस्विनां । अनाशकाग्न्योर्व्विशतां शूरा यान्ति पराङ्गतिं ।
ब्राह्मणास्त्रिषु वर्णेषु शस्त्रं गृह्णन्न दुष्यति । एवमेवात्मनस्त्यागान्नान्यं धर्म्मं विदुर्जनाः । २९४५
तेभ्यो नमश्च भद्रञ्च ये शरीराणि जुह्वते । ब्रह्मद्विषो नियच्छन्तस्तेषां नोऽस्तु सलोकतां ।
ब्रह्मलोकजितः स्वर्ग्यान् वीरांस्तान् मनुरब्रवीत् । यथाऽश्वमेधावभृथे स्नाताः पूता भवन्त्युत ।
दुष्कृतस्य प्रणाशेन तथा शस्त्रहता रणे । भवत्यधर्म्मो धर्म्मो हि धर्म्माधर्म्मावुभावपि ।
कारणाद्देशकालस्य देशकालः स तादृशः । मैत्राः क्रूराणि कुर्व्वन्तो जयन्ति स्वर्गमुत्तमं ।
धर्म्याः पापानि कुर्व्वाणा गच्छन्ति परमाङ्गतिं । ब्राह्मणस्त्रिषु कालेषु शस्त्रं गृह्णन्न दुष्यति । २९५०
आत्मत्राणे वर्णदोषे दुर्द्दम्यनियमेषु च ।
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ अभ्युत्थिते दस्युबले क्षत्रार्थे वर्णसङ्करे । सम्प्रमूढेषु क्षत्रेषु यद्यन्योऽभिभवेद्बली ।
ब्राह्मणो यदि वा वैश्यः शूद्रो वा राजसत्तम । दस्युभ्योऽय प्रजा रक्षेद्दण्डं धर्म्मेण धारयन् ।
कार्य्यं कुर्य्यान्न वा कुर्य्यात् स वार्य्यो वा भवेन्न वा । तस्माच्छस्त्रं गृहीतव्यमन्यत्र क्षत्रबन्धुतः ।
॥ भीष्म उवाच ॥ अपारे यो भवेत् पारमभवे यः भवो भवेत् । शूद्रो वा यदि वाऽप्यन्यः सर्व्वथा मानमर्हति । २९५५
यमाश्रित्य नरा राजन् वर्त्तयेयुर्यथासुखं । अनाथाः परिकल्प्यन्ते दस्युभिः परिपीडिताः ।
तमेव पूजयेयुस्ते प्रीत्या स्वमिव बान्धवं । अभीरभीक्ष्णं कौरव्य कर्त्ता सम्मानमर्हति ।
किन्तैर्येऽनडुहो नोह्याः किं धेन्वा वाऽप्यदुग्धया । बन्ध्यया भार्य्यया कोऽर्थः कोऽर्थो राज्ञाऽप्यरक्षता ।
यथा दारुमयो हस्ती यथा चर्म्ममयो मृगः । यथा ह्यनर्थः षण्ढो वा पार्थ क्षेत्रं यथोषरं ।
एवं विप्रोऽनधीयानो राजा यश्च न रक्षिता । मेघो न वर्षते यश्च सर्व्वथा ते निरर्थकाः । २९६०
नित्यं यस्तु सतो रक्षेदसतश्च निवर्त्तयेत् । स एव राजा कर्त्तव्यस्तेन सर्व्वमिदं धृतं ।
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि राजधर्म्मानुशासनपर्व्वणि अष्टसप्ततोऽध्यायः ॥ ७८ ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ क्व समुत्थाः कथंशीला ऋत्विजः स्युः पितामह । कथंविधाश्च राजेन्द्र तद्ब्रूहि वदताम्बर ।
॥ भीष्म उवाच ॥ प्रतिकर्म्म पराचार ऋत्विजां स्म विधीयते । छन्दः सामादि विज्ञाय द्विजानां श्रुतमेव च ।
ये त्वेकरतयो नित्यं वीराणां प्रियवादिनः । परस्परस्य सुहृदः समन्तात् समदर्शिनः ।
अनृशंसाः सत्यवाक्या अकुसीदा अयर्ज्जवः । अद्रोहोऽनभिमानश्च ह्रीस्तितिक्षा दमः शमः । २९६५
धीमान् सत्यव्रती दान्तो भूतानामविहिंसकः । अकामद्वेषसंयुक्तस्त्रिभिः शुक्लैः समन्वितः ।
अहिंसको ज्ञानतृप्तः स ब्रह्मासनमर्हति । एते महर्त्विजस्तात सर्व्वे मान्या यथार्हतः ।
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ यदिदं वेदवचनं दक्षिणासु विधीयते । इदं देयमिदं देयं न क्वचिद्व्यवतिष्ठते ।
नेदं प्रतिधनं शास्त्रमापद्धर्म्मानुशास्त्रतः । आज्ञा शास्त्रस्य घोरेयं न शक्तिं समवेक्षते ।
श्रद्धावता च यष्टव्यमित्येषा वैदिकी श्रुतिः । मिथ्योपेतस्य यज्ञस्य किमु श्रद्धा करिष्यति । २९७०
॥ भीष्म उवाच ॥ न वेदानां परिभवात् न शाठ्येन न मायया । कश्चिन्महदवाप्नोति मा तेऽभूद्बुद्धिरीदृशी ।